

YÛSUF NEBHÂNÎ

Son asır İslâm âlimlerinin büyüklerinden ve evliyâdan. İsmi Yûsuf bin İsmâil'dir. Nebhânî nisbesiyle meşhûrdur. 1849 (H.1265) senesinde Hayfa'da Eczim köyünde doğdu. 1932

(H.1350) senesinde Beyrut'ta vefât etti.

Küçük yaşından İtibâren ilim tahsiline başlayan Yûsuf Nebhânî, 1866-1872 seneleri arasında

Kâhire'deki meşhûr Câmîü'l-Ezher Üniversitesinde yüksek din ilimlerini tahsîl etti. Ayrıca

zamânın büyük âlimlerinden ilim öğrenip, icâzet aldı. Câmîü'l-Ezher'i bitirdikten sonra 1874

senesinde kâdî tâyin edildi. Şam'da kâdılık, Beyrut'ta Hukuk Mahkemesi Reisliği yaptı.

Beyrut'ta yerleşerek uzun yıllar kâdılık vazîfesinin yanında çok kıymetli eserler yazdı.

Musul, Haleb, Diyarbakır, Şehrezûr, Bağdât, Samarra, Kudüs ve İstanbul gibi beldeleri gezdi.

Gittiği yerlerdeki âlim ve velîlerle sohbetlerde bulundu.

Zamânın büyük velîsi Seyyid Fehim Arvâsî hazretlerinin hac yolculuğu sırasında, onu ziyâret

edip elini öptü. Bereketli sohbetinde bulunup istifâde etti. 1892 senesinde Hicaz'a giderek

hac vazîfesini yerine getirdi. Mübârek ve mukaddes makamları ziyâret etti. Senelerce

Medîne-i münevverede kalıp incelemelerde bulundu. Orada bulunduğu sırada Vehhâbîlerin

Eshâb-ı kirâmın, âlim ve velîlerin kabirlerine ve onların yaşayışlarına karşı olan tutumlarını

inceleme fırsatı buldu. Yazdığı **Şevâhidü'l-Hak** kitabında İbn-i Teymiyye'nin ve

Vehhâbîlerin bozuk fikir ve inanışlarını reddetti. Bu eserinde ayrıca Eshâb-ı kirâmın

üstünlüklerini, hazret-i Muâviye ile Amr bin Âs hazretlerinin yüksekliklerini ve İslâmiyete

olan hizmetlerini anlattı. Câmîü'l-Ezher Üniversitesi profesörlerinden Allâme Şeyh Ali

Muhammed Beblâvî Mâlikî, Allâme Şeyh Abdurrahmân Şerbînî, Şeyh Ahmed Hüseyin Şâfiî,

Şeyh Ahmed Besyânî Hanbelî, Ârif Allâme Süleymân Şübrâvî, Şeyh Abdülkâdir Râfiî, Mısır

Başmüftüsü Allâme Bekrî Muhammed Sadeî, Müderris Muhammed Abdülhay Kettânî İdrîsî

Fâsî, Allâme Seyyid Ahmed Bey Şafiî, Allâme Şeyh Saîd-i Mûcî, Allâme Şeyh Muhammed

Halebî ve daha pekçok Ehl-i sünnet âlimleri, Yûsuf Nebhânî'nin yazdığı

Şevâhidü'l-Hak

kitabını beğenmişler, uzun yazıları ile övmüşlerdir.

Yûsuf Nebhânî hazretleri **Şevâhidü'l-Hak** kitabında, Vehhâbîlerin; "Mutlak icthad her

zaman vardır." demelerinin yanlış olduğunu, Resûlullah'ın sallallahü aleyhi ve

sellem ve
bütün evliyânın mezarlarını ziyâret için uzak yerlere gitmenin uygun olduğunu,
Resûlullah
efendimizi ve evliyâyı vesîle ederek Allahü teâlâyâ duâ etmenin meşrû ve câiz
olduğunu, dört
hak mezhebdeki âlimlerin, İbn-i Teymiyye'nin çıkardığı bid'atlere karşı olan
yazılarını
bildirmektedir.
Yûsuf Nebhânî hazretleri ilmiyle amel eden fazîlet sâhibi derin âlim ve Allahü
teâlânın
rızâsına kavuşmak için gayret eden velî bir zâttı. Her sözü ve hareketi Allahü
teâlânın
emirlerine ve sevgili Peygamberimizin sünnet-i seniyyesine uygundu. Allahü
teâlânın velî
kullarını çok sever, onların yüksek hallerini ve menkîbelerini anlatırdı. Bu
sebeple evliyânın
kerâmetlerinin hak olduğunu ve onların pekçok kerâmetlerini ve kısa hal
tercümelerini
anlatan iki cildlik **Câmiu Kerâmâtî'l-Evliyâ** adlı eserini yazdı. İçinde binlerce
velînin
kerâmetleri bulunan bu kitabı 1911 yılında Mısır'da basıldı.
Yûsuf Nebhânî hazretleri o zaman Osmanlı Devletine bağlı ve önemli ilim
merkezlerinden
olan Beyrut'ta, Arapça neşriyat yapan ve zamânının en iyi kitaplarını en iyi
şekilde basan,
önce hıristiyanlığın Mârûnî koluna mensûb iken, daha sonra İslâmiyeti kabûl
etmekle
şereflenen Ahmed Fâris Şedyak'ın, Cevâib adlı matbaa ve yayınevini bir çok
kitaplarını
tashih etti. O devirde bütün İslâm dünyâsını maddî ve mânevî yönden tehdid
eden
hıristiyanlık kültürüne karşı İslâmiyeti müdâfaa eden eserler yazarak âlem-i
İslâmı
uyandırmaya çalıştı. İslâmiyeti temelinden yıkmak isteyen misyonerler
tarafından açılan
kolejlere müslümanların çocuklarını göndermemeleri için gayret etti. Bu
hususla
İrşâdü'l-Hiyârâ min Tahzîri Medâris-in-Nasâra (Hıristiyan Kolejlerine Çocuk
Yollamaktan Sakındırmak İçin Akıllı Erenlere Yol) adlı kıymetli bir eser yazdı.
Yûsuf Nebhânî hazretleri, Kudüs tarafında yaşayan velîlerden Abdülhamîd bin
Necîb Nûbânî
ile görüşüp sohbet etti. Bir gün Abdülhamîd bin Necîb Nûbânî ona; "Zamânın
evliyâsı seni
seviyor ve işlerine de yardımcı oluyorlar. Bu velîlerden ikisi ile büyük câmide
görüştüm.
Hani Lazkiye'de bir iş için yardım istemiştin de sana yardım etmişlerdi." dedi.
Bu sözleri
işiten Yûsuf Nebhânî hazretleri hayretler içinde kaldı. Çünkü seneler önce
meydana gelen bu
hâdiseyi kimseye anlatmamıştı. Hâdiseye şuydu:
Lazkiye'de Cezâ Mahkemesi Reisi iken bir hıristiyan öldürülmüştü. Onun

akrabâsı ve diğer
hıristiyanlar, kâtil olarak köyün ileri gelen müslümanlarından birini
gösteriyorlar,
hapsedilmesi veya îdâm edilmesini istiyorlardı. Halbuki o müslüman
suçsuzdu. Ona iftirâ
ediyorlardı. Vilâyetin vâlisi ile bu hususta telgrafla haberleştiler. Birçok yalancı
şâhit
buldular. Mahkemede, müslüman şahsı, öldürülen hıristiyana kurşun sıkarken
gördüklerini
söylediler. Nihâyet müslüman şahsı hapse atıldı ve üzerinden aylar geçti.
Halk arasında bu
işin iftirâ olduğu konuşuluyordu. Müslümanlardan pekçok kimse Yûsuf
Nebhânî'ye gelerek
hâdisenin iftirâdan başka bir şey olmadığını, gerekirse aleyhte bâzı deliller
bulabileceklerini
söylediler. Yûsuf Nebhânî hazretleri onlara; "İnşâallah hak ortaya çıkıncaya
kadar bu
meseleyi tetkik edip inceleyeceğim." dedi. Ancak hâdisenin ortaya çıkışından
îtibâren gelen
haberlerden bunun kesin olarak yalan ve iftirâ olduğunu iyi anladı. Fakat
hıristiyan yalancı
şâhitler çok olduğu için, o müslümanı kurtarmak çok zordu. Kânun, şâhitlik
husûsunda
müslüman ile kâfir arasında fark görmüyordu. Bu sebeple Yûsuf Nebhânî
hazretleri
müslümanı kurtaramama endişesi içindeydi. Çünkü mahkeme heyetinde
onunla beraber karar
veren dört kişi daha vardı. Üçü müslüman kimsenin aleyhine hükümler
ekseriyete göre
karar verilir, müslüman zâtın suçlu olduğu sâbit olurdu. Böyle bir durumda
onun hakkında
verilecek hüküm îdâmıydı. Yûsuf Nebhânî hazretleri kendisinin bulunduğu
mahkemede
suçsuzluğunu bildiği bir müslümanın zarar görmesine çok üzülmüyordu.
Mahkeme günü geldi.
Evinden üzgün ve zihni karışık bir halde çıktı. Yolda giderken bu işin kolay
olması için Ehl-i
nevbet denilen zamânın evliyâsından yardım istedi. Çünkü onlar Allahü
teâlânın izniyle gizli
tasarruf sâhibi olup, yardım ederlerdi. Yûsuf Nebhânî hazretleri; "Ey Allahü
teâlânın sevgili
kulları! Ey Ehl-i nevbet! Bu zor dâvâyı bir nazar buyurun da, eziyet ve
meşakkat olmadan, bu
müslüman, Allahü teâlânın izniyle kurtulsun." diye yalvardı.
Mahkeme salonuna girdiği zaman herkesin iknâ olacağı bir usûl hâtırına geldi.
Müslüman
kimsenin suçsuzluğunun ortaya çıkması için şâhitlere işlenen suçun ne
zaman ve nasıl
meydana geldiğini, cinâyetin nasıl bir âletle işlendiğini, orada kimlerin hâzır
bulduğunu ve
daha başka hususları sordu. Şâhitlerin bunların hepsini bilmesi mümkün

olmadığı gibi,
hepsinin aynı ifâde üzerinde birleşmeleri de mümkün değildi. Şâhitlerin hepsi
de yalnız
cinâyetin nasıl işlendiği ile ilgili hususta aynı cevâbı verdiler. Diğer sorulara
çok farklı
cevaplar verdiler. Şâhitlerin ifâdeleri tek tek alınıyor ve diğerlerinin de ifâdeleri
alınıncaya
kadar bırakılmıyordu. Nihâyet şâhitlerin hiçbirinin ifâdesi diğerini tutmadığı için
yalancı
oldukları ortaya çıktı. Müslüman ve hıristiyanlardan meydana gelen mahkeme
heyetinin
hepsi müslüman kişinin suçsuz olduğunu anlayıp, berâatine, serbest
bırakılmasına ve mazlum
olduğuna söz birliğiyle karar verdiler. Hıristiyanlar çok üzerinde durdukları ve
ehemmiyet
verdikleri halde, Allahü teâlânın izniyle bu zor mesele kolaylıkla halledildi.
Yûsuf Nebhânî hazretleri sevgili Peygamberimizin sünnet-i seniyyesine
titizlikle uyardı. Bu
sebeple Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem zamânında ve
daha sonra
meydana gelen mûcizelerini anlatmak için **Huccetullahi alel-Âlemîn fi**
Mûcizâti
Seyyidi'l-Mürselîn adlı eserini ve Peygamber efendimizin hayâtını anlatan
EI-Envârü'l-Muhammediyye mine'l-Mevâhibi'l-Ledünniyye adlı kıymetli
eserini yazdı.
Sultan İkinci Abdülhamîd Han zamânında Beyrut'ta vazîfeli olduğu sırada,
Beyrut vâlisi bir
takım gerekçeler ileri sürerek Yûsuf Nebhânî'nin vazîfeden alınması veya
başka bir yere
tâyin edilmesi için pâdişâha teklifte bulundu. Sultan Abdülhamîd Han, Yûsuf
Nebhânî
hazretlerini Beyrut'a yakın bir yere tâyin ederek, vazîfelendirmeye ilgili
kararnâmeyi
imzâladı. O gece Peygamber efendimiz, Sultan İkinci Abdülhamîd Hanın
rüyâsına girerek;
"Beyrut'ta bizi en çok seven Yûsuf Nebhânî idi. Bizim bu âşıkımızın
Beyrut'taki aslî
vazîfesinde kalması uygundur." buyurdu. Pâdişâh bu rüyâ üzerine hazırlattığı
kararnâmeyi
iptal ettirdi ve Beyrut'ta kalması için emir çıkarttı.
Yûsuf Nebhânî hazretleri ilim ve fazîlette yüksek bir zât olduğu gibi, bütün
gücüyle Ehl-i
sünnet dışı zararlı ve reformcu cereyanlarla mücâdele etti. Hakîkî kurtuluş
yolu olan Ehl-i
sünnet vel-cemâati müdâfaa etti. Bu sebeple Vehhâbîler ve kendilerinin selefi
olduğunu iddiâ
eden reformcu çevreler, bu büyük zâtı sevmezler, isminden ve eserlerinden
bahsetmezler.
Osmanlı Devletinin son zamanlarında yaşayan Yûsuf Nebhânî hazretleri,
devletin
parçalandığını ve yıkıldığını görmüş, İslâm düşmanlarının bilhassa İngilizlerin

türlü

hileleriyle Türklerle Arapların birbirlerine düşman edildiklerine ve düşmanların maskarası

durumuna düştüklerine şahid olmuştu. Osmanlıların İslâmiyete yaptıkları hizmetleri takdir

eden, ileri görüşlü bir zât olan Yûsuf Nebhânî hazretleri, 1932 (H.1350) senesi Ramazan

ayında Beyrut'ta vefât etti.

Yûsuf Nebhânî hazretlerinin çeşitli konularla ilgili pekçok eserleri vardır.

Brockelmann elli

iki eserinden bahsetmiştir. Bunların bâzıları şunlardır:

1) El-Fethu'l-Kebîr: Bu eserinde on dört bin dört yüz elli hadîs-i şerîfi harf sırasına göre

toplamıştır. Üç cild hâlinde basılmıştır. **2) Câmiu Kerâmâtî'l-Evliyâ:** İki cild olup içinde

binlerce evliyânın kerâmetleri anlatılmıştır. **3) Tayyibâtü'l-Garrâ fî Medhi'l-Enbiyâ, 4)**

El-Mecmûat-ün-Nebhâniyye fil-Medâihi'n-Nebeviyye ve Haşiyetühâ, 5)

Müntehabü's-Sahihayn min Kelâmî Seyyidi'l-Kevneyn, 6) El-Ehâdisü'l-Erba'în fî

Vücûbi Tâati Emîri'l-Müminîn, 7) Hizbü'l-İstigasât bi-Seyyidi's-Sâdât, 8)

İrşâdü'l-Hayârâ fî Tahzîri'l-Müslimîn min Medârisi'n-Nasârâ, 9)

El-Burhân-ül-Musaddak fî İsbâtü Nübüvvet-i Seyyidinâ Muhammed, 10)

Câmiu's-Salevât, 11) Riyâzü'l-Cenne fî Ezkâri'l-Kitâb ve's-Sünne, 12)

Saâdetü'd-Dâreyn, 13) Hulâsâtü'l-Kelâm fî Tercihi Dîni'l-İslâm, 14)

Es-Sihâmü's-Sâibe)

RESÛLULLAH'I GÖRDÜ

Yûsuf Nebhânî hazretleri Peygamber efendimizi sık sık rüyâda görür; "**Beni rüyâsında gören**

sağlığımdayken görmüş gibidir." hadîs-i şerîfinde müjdelenen yüksekliklere kavuşurdu. Bir

defâsında Lazkiye'de vazîfeli bulunduğu sırada bir gece Peygamber

efendimize çokça salevât-ı şerîfe

okuduktan sonra yatağına uzandı. Uyuduğu zaman rüyâsında ayı on

dördüncü gününde parlak olarak

gördü. Yeryüzünü çok yakından aydınlatan ay ile Yûsuf Nebhânî hazretleri

arasında çok kısa bir

mesâfe vardı. Aya biraz dikkatli baktıktan sonra ayın üzerinde cemâl ve

güzelliği gâyet çok bir çehre

belirdi. O çehrenin sâhibi Yûsuf Nebhânî hazretlerine bakıyordu. Yûsuf

Nebhânî de o çehreye

bakıyordu. Dikkatlice baktığında o çehrenin sevgili Peygamberimize âid

olduğunu anladı. Onu

görmesinin çok kısa olacağını düşünerek, bu kısa zaman içinde en önemli bir husûsu istemeye niyet

etti. Kendi kendine; "En önemli şey, son nefeste îmânla gitmektir." diye

düşündü. Peygamber

efendimize dönüp; "Yâ Resûlallah, ölüm ânında îmân ile gitmeyi istiyorum."

diye tekrar tekrar

yalvardı. Peygamber efendimiz memnun ve tebessüm eder bir vaziyette

bakıyordu. Biraz sonra ayın ışığı fazlaştı. Peygamber efendimizin mübârek çehreleri kayboldu. Ay aynı şekilde ışığını saçmaya devâm etti.

Bir defâsında da Peygamber efendimizi Medîne-i münevveredeki bir yerde rüyâda gördü. Peygamber efendimiz yüzü açık bir halde uyuyordu. Yûsuf Nebhânî yakınına varıp oturdu ve uyanmasını

beklemeye başladı. Orada başkaları da vardı. Biraz sonra Peygamber efendimiz uykudan kalkıp bir kürsünün üzerine çıktı. Yûsuf Nebhânî hazretleri herkesten önce Peygamber efendimizin huzûruna

vardı, önce elini sonra da mübârek ayaklarını öptü. Peygamber efendimiz ona; “Cennet’e girersin.”

buyurarak müjdede bulundu.

- 1) Seâdetü’-d-Dâreyn; s.478
- 2) Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye; (49. Baskı) s.1164
- 3) İslâm Meşhûrları Ansiklopedisi; c.3, s.2077
- 4) Câmiu Kerâmâtî’l-Evliyâ; c.2, s.52